

Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi Thomae tomi quinque

Accvratam Qvæstionvm D. Thomæ, Ab LXXXIV. Vsqve ad finem: &
Disputationum de virtute Pœnitentiæ, De Clauibus, De Sacramentis
Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis, De Purgatorio, Suffragiis & Indulgentiis,
expositionem complectens : Accesserunt Indices quinque: ... Postremus

Suárez, Francisco

[Köln], 1616

Articulus 3. Vtrum prædictaria, sint partes integrales pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93815)

potius his verbis voluit explicare rationem, ob quam, licet contritio secundum essentiam sit actus interior: nihilominus secundum illam sit pars sacramenti, quia secundum illam sit radix ipsius confessionis & satisfactionis, ut statim declarabo, & latius infra in disputationibus.

Vnde etiam non probo, quod Caietanus ait, cum in contritione plura inveniuntur, quorum vnum esse velle satisfacere ad arbitrium sacerdotis, solum ratione huius poni primam partem poenitentiae: nam Concilia alia citata non sic loquuntur, sed potius supponunt illam esse primam partem ratione detestationis peccati commissi, & propositi non peccandi de cetero, seu seruandi mandata. Imo haec sola proprie sunt de ratione contritionis. Nam illud velle satisfacere ad arbitrium sacerdotis, in tantum potest esse necessarium ad contritionem, in quantum sic satisfacere cadit sub obligatione poenitentis. Vnde si vera esset sententia eorum qui dicunt, poenitentem non teneri ad acceptandam vel impleendam poenitentiam a confessore iniunctam, illa voluntas satisfaciendi ad arbitrium confessoris nullo modo pertineret ad rationem contritionis, neque ex necessitate includeretur in illa: & sic sine tali voluntate posset contritio esse pars sacramenti. Et quamuis illa opinio generaliter vera non sit, fortasse in confessione de solis venialibus verum habet, & tamen etiam in confessione illorum contritio est pars sacramenti. Igitur contritio nec solum, nec praecipue ratione illius voluntatis est pars sacramenti, sed secundum se, & ratione totius substantiae suae, & illa voluntas in tantum potest esse pars, in quantum spectat ad substantiam contritionis. Nec D. Thomas cum ait, contritionem, ut implicat propositum confitendi, & satisfaciendi, esse virtualiter poenitentiam exterioriorem, significat solum illam voluntatem esse partem sacramenti, nullam enim connexionem, aut consecutionem habent haec propositiones, ut per se constat, sed significat, contritionem ex virtute sua esse radicem, & quasi moralem formam confessionis, & satisfactionis, & ideo esse aptam, ut sit pars materiae huius sacramenti. Cui addendum est, fieri actu partem, quatenus actu coniungitur confessioni, & per illam exteriori significatur, ut iterum in disputationibus dicemus.

In solutione ad 2. ait D. Tho. satisfactionem conferre gratiam, prout est in proposito, & augere eam, prout est in executione: non dicit autem expresse haec facere ex opere operato: Caietanus autem ita intelligit, fieri illud augmentum, & coniungendo solutionem cum argumento videtur esse mens D. Thomae. An tamen vera sententia sit, videbimus infra disputando de satisfactione. Reliquae solutiones non habent difficultatem.

ARTICVLVS III.

Vtrum praedicta tria sint partes integrales poenitentiae.

4. dist. 16. q. 3.
1. art. 1. q. 3.
2. ad 1. art. 1. q. 3.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod praedicta tria non sint partes integrales poenitentiae. Poenitentia enim, ut dictum est, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, sunt partes subiectivae peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum predicatur. Ergo etiam in poenitentia cordis, confessio oris, & satisfactio operis non sunt partes integrales.

Præterea: Nulla pars integralis in se continet aliam ibi conditiam. Sed contritio continet in se confessionem, & satisfactionem in proposito. Ergo non sunt partes integrales.

Præterea: Ex partibus integralibus, simul & aequaliter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus. Sed hoc non

A contingit hic. Ergo praedicta non sunt partes integrales poenitentiae.

Sed contra, ille dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus praedictis integratur perfectio ipsius poenitentiae. Ergo sunt partes integrales poenitentiae.

Respondet dicendum, quod quidam dixerunt haec tria esse partes subiectivae poenitentiae. Sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectivis adest tota virtus totius, & simul & aequaliter, sicut tota virtus animalis, in quantum est animal, salvatur in qualibet specie animalis, quae simul & aequaliter dividitur animal. Sed hoc non est in proposito. Et ideo alij dixerunt, quod sunt partes potentiales. Sed nec hoc verum esse potest, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam: sicut tota essentia animae adest cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non est in proposito. Vnde relinquitur, quod praedicta tria sint partes integrales poenitentiae. Ad quarum rationem exigitur, ut totum non adsit singulis partibus, neque secundum totam virtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

Ad 1. ergo dicendum, quod peccatum, quia rationem mali habet, potest in vno tantum perfici, ut dictum est. Et ideo peccatum, quod in solo corde perficitur, est vna species peccati. Alia vero species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. Tertia vero species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. Et ideo poenitentia, quae in his tribus perficitur, haec tria sunt partes integrales.

Ad 2. dicendum, quod vna pars integralis potest continere totum, licet non secundum essentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum adfectum. Et hoc modo contritio continet virtute totam poenitentiam.

Ad 3. dicendum, quod omnes partes integrales habent ordinem, quendam ad invicem. Sed quaedam habent ordinem tantum in situ: sive consequenter se habeant, sicut partes exercituum: sive se tangant, sicut partes aeris: sive etiam colligentur, sicut partes domus: sive etiam continentur, sicut partes lineae. Quaedam vero habent insuper ordinem virtutis, sicut partes animalis, quarum prima virtute est cor, & aliae quodam ordine virtutis dependent ab invicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: sicut partes temporis & motus. Partes igitur poenitentiae habent ad invicem ordinem virtutis & temporis, quia sunt actus: non autem ordinem situs, quia non habent positionem.

COMMENTARIVS.

Respondet D. Thom. affirmando esse partes integrales. Quam assertionem probat ostendendo non esse partes subiectivae, nec potentiales: quia non tota essentia sacramenti poenitentiae adest singulis harum partium, neque essentialiter, nec secundum virtutem. Nullam tamen mentionem facit partium essentialium, cum tamen de hoc membro posset esse praecipua quaestio. Sed D. Thomas supponit, quatenus hoc sacramentum constat ex materia & forma, in his partibus includi aliquid, quod est de essentia sacramenti. Quid autem illud sit, hoc loco non declaravit, declaraturus postea fortasse in singulis partibus. Comparando autem partes illas ad totam materiam huius sacramenti, sic recte concludit esse partes integrales illius. Manifestum est non posse dici potentiales eo sensu, quo D. Thomas hac voce vitur. Non solum propter rationem eius, sed etiam quia non sunt potentiae ipsius essentiae sed substantiae, sed componentes aliquo modo ipsam substantiam. Et eadem ratione non possunt dici partes subiectivae, quia haec non componunt substantiam eius, cuius

cuius dicuntur esse partes, quod intelligitur, vt diximus, in ordine ad sacramentum, nam in ratione actus virtutis poenitentiae recte possent haec dici partes subiective, quia in omnibus illis vera ratio actus poenitentiae inuenitur, vt constat ex superius dictis disp. 6.

ARTICVLVS IV.

Vtrum conuenienter diuidatur poenitentia in poenitentiam ante baptismum, poenitentiam mortalium, & poenitentiam venialium.

4 dist 16 q. 1. art. 2. qu. 1. & 5 Corin. & Math. 3. co. 2. fin.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter diuidatur poenitentia in poenitentiam ante baptismum, poenitentiam mortalium, & poenitentiam venialium. Poenitentia enim est secunda tabula post naufragium: (vt supra dictum est) baptismus autem prima. Illud ergo quod est ante baptismum, non debet poni species poenitentiae.

Præterea: Quod potest destruere maius, potest etiam destruere minus. Sed mortale est maius peccatum, quam veniale. Illa vero poenitentia, quae est de mortalibus, eadem etiam est de venialibus. Non ergo debent poni diuersae species poenitentiae.

Præterea: Sicut post baptismum peccatur venialiter & mortaliter, ita etiam ante baptismum. Si ergo post baptismum distinguitur poenitentia venialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismum. Non ergo conuenienter diuiditur poenitentia per has species.

In lib. de v. ril. poen. & de medicina poeni. cap. 2. tomo 9.

Sed contra est, quod Augustinus in libro de Poenit. ponit praedictas tres poenitentiae species.

Respondedo dicendum, quod haec diuisio est poenitentiae, secundum quod est virtus. Est autem considerandum, quod quilibet virtus operatur secundum congruentiam temporis: sicut & secundum alias debitas circumstantias. Vnde & virtus poenitentiae actum suum habet in hoc tempore, secundum quod conuenit nouae Legi. Pertinet autem ad poenitentiam, vt detestetur peccata praeterita cum proposito immutandi vitam in melius, quod est quasi poenitentiae finis. Et quia moralia recipiunt speciem secundum finem (vt in Secunda parte habitum est) conueniens est, quod diuersae species poenitentiae accipiantur secundum diuersas mutationes, quas poenitens intendit. Est autem triplex mutatio a poenitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam, & haec pertinet ad poenitentiam, quae est ante baptismum. Secunda autem mutatio est per reformationem vitae praeteritae iam corruptae, & haec pertinet ad poenitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem mutatio est in perfectiorem operationem vitae, & haec pertinet ad poenitentiam venialium, quae remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt supra dictum est.

1. 2. q. art. 3. & q. 18. art. 4. & 6.

Ad 1. ergo dicendum, quod poenitentia, quae est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis, disponens ad sacramentum baptismi. Ad 2. dicendum, quod poenitentia, quae delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed non conuertitur. Et ideo haec diuisio poenitentiae se habent, sicut perfectum & imperfectum. Ad 3. dicendum, quod ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus. Et quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt supra dictum est) ideo ante baptismum non distinguitur poenitentia mortalium & venialium.

Q. 87. ar. 2. & 4.

Ad 1. ergo dicendum, quod poenitentia, quae est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis, disponens ad sacramentum baptismi.

Q. 87. ar. 4.

Ad 2. dicendum, quod poenitentia, quae delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed non conuertitur. Et ideo haec diuisio poenitentiae se habent, sicut perfectum & imperfectum.

Ad 3. dicendum, quod ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus. Et quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt supra dictum est) ideo ante baptismum non distinguitur poenitentia mortalium & venialium.

Hic Articulus per occasionem insertus est à D. Th. hoc loco ad explicandum dictum D. Aug. lib. de Poen. medici. c. 2. & lib. 50. ho. ho. vl. c. 2. & habetur in c. Tres sunt, de poen. d. 1. Vt igitur D. Th. hac diuisionem explicet, supponit eam dari de poenitentia, vt est virtus, non vt est sacramentum. Quod quidem manifestum est, loquendo de diuisio: quia ante baptismum non habet locum poenitentia, quae est sacramentum. ergo, vt hoc membrum sub illo diuiso comprehendatur, non potest hic diuidi poenitentia sacramentalis. Sed dicit aliquis, ob rationem proportionalem non posse poenitentiae virtutem esse diuisum huius diuisionis: quia post baptismum non sola haec poenitentia, sed sacramentalis agenda est. Videtur ergo necessarium, vt diuisum abstrahat à poenitentia, vt est virtus, & sacramentum. Dicendum vero est, poenitentiae sacramentum quatenus ex parte poenitentis exercendum est, ex actibus virtutis poenitentiae constare, ita vt ipsamet confessio ab interna poenitentiae virtute imperanda sit, vt recte fiat. Et ideo, licet poenitentia post baptismum sacramentalis esse debeat, hoc non excludit quominus diuisum illud possit esse poenitentiae virtus, & adaequate illa omnia membra comprehendere. Præterea distingui posset poenitentia agenda, & recipienda. Nam Augustinus praecipue diuidere intendit poenitentiam agendam ab ipso suscipiente: & haec semper est virtus, seu actus virtutis etiam post baptismum in ordine ad conficiendum sacramentum facienda sit: non est tamen hoc semper necessarium, praesertim quando aliquis semel confessus est peccata commissa.

Quod sit diuisum in hac diuisione. Obiectio.

Soluiur.

Hoc ergo supposito, responderet D. Th. recte esse diuisionem illam traditam, quia virtus poenitentiae mouet hominem ad agendam poenitentiam conuenientem & statui ipsius hominis, & grauitati peccatorum, quia, cum sit virtus, operatur secundum debitas circumstantias. Sed alia poenitentia necessaria est de peccatis mortalibus ante baptismum, & alia post baptismum, & alia rursus de venialibus: ergo conuenienter data est illa diuisio. Minorem declarat D. Th. ex fine poenitentiae, qui est vitam in melius commutare: quia species (inquit) rerum moralium ex fine distinguuntur: finis autem poenitentiae ante baptismum est regeneratio in nouam vitam: post baptismum vero est reformatio vitae prius habitae, & corruptae, quando poenitentia est de mortalibus: per poenitentiam autem venialium solum fit mutatio in perfectiorem operationem vitae: ita ergo apte diuisio illa data est.

D. Thom. conclusio.

Ex qua declaratione posset aliquis intelligere, hanc diuisionem dari in diuersas species poenitentiae, quia distinctio actuum moralium ex fine specifica est, & essentialis. Sed reuertitur illa diuisio accidentalis est, nam sumitur aut ex diuersis statibus poenitentis: vt sunt esse, vel non esse baptizati: aut ex diuersis obiectis materialibus, qualia sunt diuersa peccata. Ex illis autem diuersis statibus prouenit, vt secundum diuinam institutionem alius poenitentiae modus sit necessarius ante vel post baptismum, vt totum sacramentum quod peccatum inculcit, remoueat. Et quia hic est finis poenitentiae, ideo in ordine ad illum finem distinguuntur illa membra. Quae magis est distinctio in medijs ad illum finem, qualia sunt illa duo sacramenta, quam in proprio & intrinseco fine ipsius poenitentiae. Quamuis considerando effectum proximū baptismi, aut absolutionis, ille habeat rationem finis: & sic etiam distinguantur illae poenitentiae ex parte finis: qui tamen extrinsecus est respectu poenitentiae, & ideo non distinguitur essentialis species.

Dispositio...

Sic ne distinctio essentialis est, vel accidentalis.

Secundo, vt hoc amplius explicemus, possumus ex dicta doctrina colligere, diuisionem illam habere locū suo modo in interiori poenitentia maxime autem in

4. Diuisio hac locum habet in